

• ПОБОРНИКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

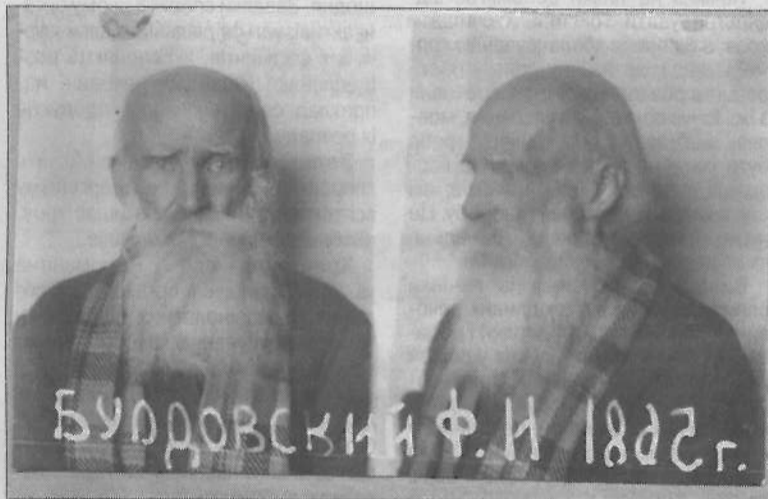
Гідно ніс свій хрест, щиро служив Богові й Україні

Митрополит УАПЦ Феофіл Булдовський

Тарас ПУСТОВІТ

Заступник директора **Державного архіву Полтавської області, заслужений працівник культури України, голова Полтавського міського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка**

СЕРЕД видатних краян – поборників незалежності значаться постаті різних фахових спрямувань. Крім державних, громадських діячів та урядовців, це військовики, письменники, освітяни, митці, духовні особи, селяни і робітники. Усі вони у різні часи не тільки мріяли про вільну, соборну і незалежну українську державу, а й боролися за неї й віддавали своє життя. Сьогодні із небуття, завдяки копійці праці дослідників, повертається чимало імен таких достойників. Тож у переддень нашого найголовнішого державницького свята пропонуємо розповідь про крайнина-патріота, митрополита УАПЦ Феофіла Булдовського, який ще за царату в умовах російської імперії, згодом у період воєнного атеїзму та під час нацистської окупації на Лівобережній Україні розбудовував помісну українську церкву.

Подвижницька діяльність провінційного священника

НАРОДИВСЯ майбутній владика у священницькій родині 23 липня 1865 року в с. Василівка Хорольського повіту Полтавської губернії, нині Семінінського району Полтавської області. Батько – парафіяльний священник Іван Мусійович Булдовський, ще й музикант-аматор, мати із збіднілого дворянського роду Райченків.

Феофіл здобував освіту в Лубенському духовному училищі, згодом перевівся навчатися до Полтави, де закінчив духовну семінарію за першим розрядом. У 1887 році уже рукопокладений у сан ієрея, а від 15 серпня того ж року призначений першим священником Миколаївської церкви у с. Маячка Кобеляцького повіту. Завзяття у молодого панотця вистачало на усі справи, тож за короткий час він зумів зацікавити громаду своїми проєктами, реалізувати їх і здобути авторитет у селян.

У автобіографії Феофіл Булдовський згадує, що в період служби у цьому невеличкому селі йому вдалося відкрити церковнопарафіяльну школу та школу грамоти, збудувати другу церкву у парафії, два будинки для причету, церковну школу для 120 дітей, відкрити народну чайну з бібліотекою-читальнею, організувати великий хор. Просто вражаючий перелік добрих і корисних справ для місцевої громади.

Подвижницька діяльність провінційного священника та позитивні відгуки парафіян з Маячки були належно оцінені керівництвом єпархії. Тож 21 травня 1901 року о. Булдовський був переведений до Полтави і призначений

настоятелем Всіхсвятської церкви (на території старого центрального міського кладовища). Уважало, що після кафедрального Успенського собору це була друга за значимістю парафія у місті. Тут тривалий час старостували Скрипники – родичі майбутнього Патріарха Мстислава, та й самого Степана Скрипника свого часу тут хрестив о. Феофіл. До речі, Булдовський не обмежується лише службою у храмі, на початку ХХ ст. він значиться законовчителем низки навчальних закладів (інспектором), спілкується з представниками національно свідомої інтелігенції, за дорученням єпархіального управління працює у Макаріївському братстві, місіонерській раді, товаристві для допомоги біженцям.

Вільній Україні – автокефальну церкву

РЕВОЛЮЦІЮ 1917 року зустрів радо у сані протоієрея, був одним із тих, хто з надією спрямовував свої очі до Києва, а не до Петрограда. На з'їзді духовенства і мирян Полтавської єпархії у травні 1917 року саме Булдовський ініціював ідею українізації церкви та переведення богослужіння на українську мову. Як зазначають релігійознавці, виступи на з'їзді ораторів Ф. Булдовського, Д. Бондаренка, І. Авраменка відзначалися особливою чіткістю і конкретністю пропози-

цій, були сповнені закликів любити рідну матір-Україну та сприяти її процвітання. Безумовно, урочиста атмосфера цього дійства, піднесений настрій священнослужителів (420 чоловік), палкі промови ораторів сприяли формуванню відповідної позиції зібрання на вироблення схваленної резолюції, перший пункт якої звучав так: «В свободній національно-територіально-автономній Україні повинна бути вільна автокефальна церква». Тим же з'їздом Булдовський був обраний членом Єпархіальної церковної ради при єпископі, заступником єпископа, членом редакційного комітету єпархіального часопису. 1918 року він взяв участь у роботі Всеукраїнського Церковного Собору, який проголосив автономію православної церкви в Україні, працював секретарем Собору, що також свідчило про високу довіру до полтавця.

Зрозуміло, що подвижницька діяльність протоієрея (згодом голови єпархіального управління) непокоїла представників більшовицької влади, до того ж він не заявляв про свою лояльність новому режимові й продовжував політику українізації церкви. У 1920 році він двічі заарештовувався. Особливим відділом Південно-Західного фронту ЧК і провів у в'язниці півроку. Згодом заарештовано було і сина Булдовського – Олександра, перспективного ученого-зоолога, викладача Полтавського інституту народної освіти.

27 жовтня 1921 року Полтавський єпархіальний з'їзд духовництва і мирян обирає протоієрея Феофіла кандидатом на єпископа української церкви, а в грудні Собор єпископів на чолі з екзархом Михаїлом затверджує його єпископом Лубенським та Миргородським, вікарієм Полтав-

«У нас була довга розмова...»

ТА УСЕ ж найбільші випробування для владика відбулися на початку 1940-х. За архівними документами, після окупації Харкова нацистами у листопаді 1941 року Булдовський очолює Харківську єпархію УАПЦ. Картина була досить сумною: на зміну одним окупантам прийшли інші, навколо – зруйновані культові споруди, повсюдно нестача священників та відсутність богослужбових книг.

Значимий штрих: влітку 1942 року в Харкові митрополит Феофіл Булдовський зустрівся з єпископом Мстиславом (майбутнім Патріархом Київським і всієї України). У ході спілкування полтавці знаходили чимало спільних тем для обговорення. Та передовсім говорили про об'єднання і розбудову автокефальної церкви на українських землях. Про цю зустріч єпископ Мстислав згадував пізніше, уже у 1985 році, так: «У нас була довга розмова. Я йому розповів про нашу церкву, і він приєднався до нас. «Що ж я, – каже, – буду сам бовтатися?» Ми відслужили спільно у Покровському монастирі прекрасну Службу Божу. Народу було – Боже милій! У жовтні 1942 року владика Феофіл поїхав на таємний Собор нашої церкви в Луцьку, а йому тоді було близько вісімдесяти років».

27 липня 1942 року Феофіл Булдовський підписав документ про приєднання до адміністратора УАПЦ архієпископа Полікарпа (Сікорського). Юрисдикція митрополита Феофіла тепер поширювалася на територію Харківської, Сумської, Донецької, частково Полтавської, Курської та Воронежської областей; йому підпорядковувалося понад 400 парафій. За дослідженнями професора Д. Степовика, єпископ Мстислав у цей період допомагав митрополитові Феофілу у створенні єпархіальної інфраструктури, розшукував потрібних людей, переконував їх не сидіти, склавши руки. Крім церковних справ, у площині духовного і національного відродження владика співпрацював з представниками Організації українських націоналістів та членами товариства «Просвіта».

Зрозуміло, що все це і багато чого іншого пригадали йому більшовики після свого повернення до Харкова. 12 листопада 1943 року Феофіла Булдовського було заарештовано органами НКВС за звинуваченням у співробітництві з нацистами. Недовго зміг витримати у застінках «чекістів» немічний владика: виснажливі допити, безперервні звинувачення слідчих швидко підірвали його здоров'я, і невдовзі він потрапив у тюремну лікарню. 20 січня 1944 року Феофіл Булдовський відійшов у заповість у Харкові.

Підсумовуючи нашу розповідь, значимо, що митрополит УАПЦ Феофіл Булдовський упродовж свого життя щиро уболівав за українську справу і, зокрема, за українську церкву. Його активна подвижницька духовна та громадська діяльність сприяла відродженню українських парафій та національних традицій на Харківщині та Полтавщині. Усе своє життя він гідно ніс свій хрест, щиро служив Богові й Україні. ■

• БЕСІДИ ПРО ВІЧНЕ

Успіння Пресвятої Богородиці

ЦЕ СВЯТО водночас і світле, і сумне. Слово "успіння" означає заглиблення в сон, мирну кончину, схожу на сон. Дивовижним було життя Пречистої Діви, дивовижне й Успіння її. За церковним календарем свято відзначається 28 серпня.

ПІСЛЯ Вознесіння Господнього, яке відбулося на очах Богоматері, її земний шлях був іще досить довгим і плідним. Вона жила у апостола Іоана Богослова, який прийняв її до себе в дім за заповітом Господа Ісуса Христа. Пресвята Матір Христова стала для всіх Його учнів спільною Матір'ю. Вони молилися разом із Нею, із великою радістю слухали її повчальні розповіді.

Коли Ірод розпочав гоніння на Церкву, Божа Матір переселилася з апостолом Іоаном в Ефес (місто в сучасній Туреччині). Живучи тут, Вона відвідала праведного Лазаря на острові Кіпр, побувала на Афонській горі й благословила її.

Незадовго до Успіння Богородиці повернулася до Єрусалима. Тут Вона ходила тими місцями, де бував Спаситель. Молилася й плакала, згадуючи про Його страждання. Одного разу під час відвідування Голгофи їй явився Архангел Гавриїл і сповістив про близьке переселення із земного життя у життя Небесне, вічно блаженне. Як запоручу Архангел вручив Богородиці пальмову гілку.

Божа Матір сповістила учням Господа про своє близьке Успіння й молилася, щоб Спаситель послав до Неї апостола Іоана з Ефеса. І Дух Святий

переніс його до Єрусалима. Чудесним чином з'явилися біля Неї й інші апостоли, які проповідували в різних країнах. Побачивши один одного, вони раділи, але дивувалися, для чого Господь зібрав їх разом. Святий Іоан Богослов, вітаючи гостей зі сльозами радості, розповів, що настав час Божій Матері відійти до Господа.

Коли наблизився час Успіння Божої Матері, апостоли оточили ложе, на якому Вона перебувала. Несподіване світло осяяло все довкола, і зійшов Сам Христос, оточений ангелами і архангелами. Божа Матір вимовила: "Величає душа Моя Господа..." Без страждання, як уві сні, душа Пресвятої Діви залишила цей світ і відійшла до Вічного життя.

Святий апостоли поховали тіло Богородиці в Гефсиманському саду. За Божим промислом апостол Фома не був присутній при прощанні з Богородицею, а прийшов до Єрусалима на третій день і почав плакати біля гробниці. Апостоли зглянулися над ним і відсунули камінь, яким був закритий вхід у печеру, щоб Фома міг прикластися до святого тіла Приснодіви. Але тіло її зникло, і в печері лежали тільки поховальні пелени. Пречиста Богородиця була узята на Небо в тілі.

Увечері, під час молитви, Христові учні почули ангельський спів і, глянувши вгору, побачили в повітрі Богородицю, оточену ангелами, в сяйві небесної слави. Вона промовила: "Радійте! Я з вами повсякчасно та завжди буду вашою молитвенницею перед Богом".

У нашому народі свято Успіння Пресвятої Богородиці шанується особливо. Про це свідчать, зокрема, назви головних монастирів-лавр України: Свято-Успенська Києво-Печерська, Свято-Успенська Почаївська, Свято-Успенська Святогірська. У Полтаві, на Івановій горі, височіє відновлений після руйнації в поборчі радянські часи Свято-Успенський кафедральний собор – головний храм Полтавської єпархії Православної церкви України.

Народна назва свята Успіння Пресвятої Богородиці – Перша Пречиста. За давніми традиціями, від цього дня (по закінченні Успенського посту) в селях починався сезон сватань, заручин і весіль.

Підготувала **Вікторія КОРНЕВА**.

